

dr hab. Małgorzata Kamola-Cieślik

Uniwersytet Szczeciński

Wydział Humanistyczny

Instytut Politologii i Europeistyki

e-mail: m.k.kamola@wp.pl

POLITYKA RZĄDU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W ZAKRESIE DYWERSYFIKACJI KIERUNKÓW DOSTAW GAZU ZIEMNEGO DO POLSKI PO 1989 ROKU

Streszczenie: Na podstawie przeprowadzonej analizy materiału badawczego ukazano założenia rządowych programów z lat 1990–2014 w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski. Skoncentrowano się na różnicach i podobieństwach założeń polityki energetycznej dotyczącej gazu poszczególnych Rad Ministrów RP.

Celem artykułu było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze: *Jakie były założenia rządu w zakresie polityki energetycznej państwa w obszarze dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski?* oraz *Jakie są efekty polityki rządu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski po 1989 roku, biorąc pod uwagę gaz ziemny?* Przeanalizowano w związku z tym koncepcje dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski oraz ukazano przyczyny trudności w ich realizacji przez elity rządzące. Zwrócono uwagę, iż decyzje rządu co do kierunków dywersyfikacji dostaw gazu do Polski wynikały z uwarunkowań politycznych i ekonomicznych. Po 1990 roku polityka rządu w tym zakresie nie przyniosła zamierzonych efektów. Nie doprowadzono do tego, by Polska miała dostęp do zróżnicowanych kierunków dostaw gazu ziemnego. Jest nadal uzależniona od importu gazu z Federacji Rosyjskiej, co ogranicza jej bezpieczeństwo energetyczne.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego, polityka Rady Ministrów RP, zużycie i zapotrzebowanie gazu ziemnego, gazoport.

Wprowadzenie

Od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku dywersyfikacja dostaw surowców energetycznych odgrywa istotną rolę w polityce Polski. Gaz ziemny – obok węgla kamiennego i ropy naftowej – jest jednym z głównych surowców energetycznych wpływających na bezpieczeństwo energetyczne państwa oraz poziom jego rozwoju ekonomicznego. Zużycie gazu ziemnego systematycznie wzrasta zarówno w Polsce, jak i na świecie. Wiąże się to między innymi z tym, że gaz ma – w porównaniu z węglem – niską szkodliwość oddziaływania na środowiska oraz jest łatwy w użytkowaniu. W 2013 roku Międzynarodowa Agencja Energetyczna przewidywała, że do 2035 roku popyt na gaz ziemny

będzie wzrastał o 1,7% rocznie. W Polsce krajowe wydobycie tego surowca nie pokrywa jego zapotrzebowania. Z tego też powodu nasz kraj jest zmuszona importować gaz.

Dywersyfikacja kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski należy do priorytetów polityki Polski po 1989 roku, w związku z zapewnieniem bezpieczeństwa energetycznego państwa. Celem artykułu jest zaprezentowane polityki rządu Rzeczypospolitej Polskiej (RP) w zakresie dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego do Polski w latach 1990–2014.

Przeprowadzając syntetyczną analizę decyzji poszczególnych rządów w Polsce w zakresie zróżnicowania kierunków dostaw gazu do kraju, starano się odpowiedzieć na następujące pytania problemowe. Po pierwsze, jakie były założenia rządu w dziedzinie polityki energetycznej państwa w obszarze dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski? Po drugie, jakie są efekty polityki rządu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego Polski, jeśli chodzi o zapewnienie dostaw gazu ziemnego?

Dążąc do uzyskania odpowiedzi na tak postawione pytania badawcze, wykorzystano metodę komparatywną, decyzyjną i instytucjonalno-prawną.

W pierwszej części artykułu zdefiniowano termin „dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego” oraz pojęcia z nim związane, takie jak „bezpieczeństwo energetyczne w sektorze gazowym” i „bezpieczeństwo energetyczne państwa”. Następnie przedstawiono założenia Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (RM RP) w zakresie polityki energetycznej Polski w obszarze gazu ziemnego, zwracając uwagę na różnice występujące w założeniach poszczególnych rządów. W ostatniej części artykułu ukazano rządowe koncepcje dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski oraz decyzje rządu w sprawie ich realizacji.

Pojęcia „bezpieczeństwo energetyczne państwa”, „bezpieczeństwo energetyczne w sektorze gazowym” i „dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego”

W literaturze przedmiotu oraz w dokumentach wytworzonych przez organa władzy państwowej (RM RP i Sejm RP) oraz organizacje międzynarodowe (Organizacja Narodów Zjednoczonych – ONZ, Unia Europejska – UE) można znaleźć wiele prób zdefiniowania pojęcia „bezpieczeństwo energetyczne państwa”. Trudno sformułować jednolitą definicję tego pojęcia, która odpowiadałaby polityce prowadzonej przez różne państwa i sytuacjom, w których się one znajdują. Trudności te zostały dobrze ukazane w pracy Marcina Kaczmarek (2010, s. 13–15) i wynikają z chęci zaakcentowania odmiennych aspektów bezpieczeństwa energetycznego państwa, między innymi politycznych, ekonomicznych czy ekologicznych. Pod względem politycznym bezpieczeństwo energetyczne państwa oznacza wyeliminowanie (względnie ograniczenie) możliwości wywierania presji przez państwa (jako podmioty zewnętrzne) posiadające status dostawcy energii na państwa (podmioty) posiadające deficyt własnych złóż surowców energetycznych (Grdziuk *et al.*, 2002, s. 706–708). W celu niedopuszczenia do wywierania wpływu przez państwa eksportujące surowce energetyczne państwa importujące surowce energetyczne między innymi stosują dywersyfikację kierunków dostaw energii, a także utrzymują re-

zerwę surowców, zawierają umowy międzynarodowe uwzględniające interesy eksporterów i importerów surowców energetycznych (np. Europejska Karta Energetyczna podpisana w Lizbonie w 1994 roku). Aspekt gospodarczy bezpieczeństwa energetycznego państwa jest związany z zapewnieniem optymalnych cen dla odbiorców. Ceny energii są istotne dla poziomu życia konsumentów, konkurencyjności przedsiębiorstw oraz rozwoju gospodarczego kraju. Z kolei, biorąc pod uwagę ochronę środowiska, to bezpieczeństwo energetyczne państwa oznacza wybór takiego źródła energii, które eksploatacja będzie pociągała za sobą jak najmniejsze negatywne skutki wytwarzania i zużycia.

W literaturze przedmiotu pojęcie „bezpieczeństwo energetyczne państwa” najczęściej jest rozumiane przez pryzmat gospodarczy – jako stan zagwarantowania dostaw energii (surowców energetycznych) oraz w odniesieniu do stanu gospodarki, który pozwala na niezakłócone pokrycie zapotrzebowania odbiorców na energię w różnej postaci po rozsądnych (akceptowanych) cenach (Riedel, 2010, s. 19).

Polski ustawodawca bezpieczeństwo energetyczne po raz pierwszy zdefiniował w Ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 roku – Prawo energetyczne jako „stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska” (Dz.U. 1997, nr 54, poz. 348). Definicja ta wyjaśnia gospodarczy i ekologiczny aspekt terminu „bezpieczeństwo energetyczne”. Jest to więc zespół działań zmierzających do stworzenia warunków prawno-ekonomicznych, dzięki którym można osiągnąć pewność dostaw energii, konkurencyjność cen i spełnienie wymagań ochrony środowiska.

Pojęcie „bezpieczeństwo energetyczne państwa” wyjaśniono również w rządowych dokumentach (m.in. *Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku*, *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*), przy czym były one zbieżne z ustawą Prawo energetyczne.

W dokumencie opracowanym przez Ministerstwo Gospodarki *Polityka dla przemysłu gazu ziemnego* wyjaśniono, czym jest bezpieczeństwo energetyczne w sektorze gazowym, czyli w węższym znaczeniu niż bezpieczeństwo energetyczne państwa. Oznacza ono „zapewnienie nieprzerwalnych dostaw gazu ziemnego do odbiorców po możliwie niskich cenach” (Ministerstwo Gospodarki [MG], Warszawa 2007, s. 4).

Zagwarantowanie bezpieczeństwa energetycznego w sektorze gazowym było i jest związane z polityką rządu w zakresie dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego i przekłada się na zabezpieczenie dostaw gazu ziemnego pod różną postacią i z różnych kierunków geograficznych, w ilości pokrywającej zgłaszany na rynku krajowym popyt. Problematyka ta jest nierozdzielnie związana z koniecznością tworzenia infrastruktury technicznej umożliwiającej transport i magazynowanie gazu ziemnego.

Cele polityki energetycznej Polski w obszarze gazu zostały określone w rządowych dokumentach (m.in. w założeniach polityki energetycznej Polski), w których pojawiały się ogólne założenia, a także oceny realizacji dotychczasowej polityki energetycznej oraz prognozy. Do 1997 roku programy dotyczące polityki energetycznej Polski były opracowywane przez ministra przemysłu. W późniejszym okresie za ich przygotowanie odpowiadał minister gospodarki (Dz.U. 1997, nr 54, poz. 348). Zakres kompetencji ministra gospodarki w zakresie bezpieczeństwa energetycznego w obszarze gazu ziemnego określ-

łała ustawa Prawo energetyczne. Niejednokrotnie w kwestie bezpieczeństwa energetycznego w sektorze gazowym był zaangażowany premier rządu. Za politykę energetyczną rządu w zakresie dywersyfikacji dostaw gazu były odpowiedzialne spółki energetyczne, takie jak: Polskie Górnictwo Naftowe i Gazowe SA (PGNiG SA), Operator Gazociągów Przesyłowych Gaz-System SA (OGP Gaz-System SA), nad którymi nadzór właścicielski sprawuje minister Skarbu Państwa. Zatem minister gospodarki w ograniczony sposób mógł wpływać na działalność przedsiębiorstw prowadzących działalność między innymi w obszarach przesyłu i dystrybucji gazu ziemnego.

Założenia rządowych programów w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski

Przed rokiem 1989 polska polityka energetyczna była podporządkowana polityce Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG) nadzorowanej przez Związek Radziecki. Transformacja ustrojowa, jaka miała miejsce w Polsce, dała możliwość nawiązania nowych kontaktów z krajami UE. Rozpad Związku Radzieckiego spowodował, iż dotychczasowe umowy gazowe Polski z tym partnerem przestały obowiązywać. W tej sytuacji niezbędne stało się określenie na nowo polsko-rosyjskich stosunków gospodarczych.

Pierwszym rządowym programem, w którym wskazano kierunki dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego do Polski, były *Założenia polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej na lata 1990–2010* (SRP, k. X, d. nr 525). Program autorstwa rządu Tadeusza Mazowieckiego przewidywał między innymi zwiększenie importu gazu ziemnego oraz zróżnicowanie kierunków dostaw gazu do Polski. W listopadzie 1990 roku Sejm RP przyjął uchwałę w sprawie założeń polityki energetycznej Polski do 2010 r. (Dz. Urz. 1990, nr 43, poz. 332), uznając rządowy program *Założenia polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej na lata 1990–2010* za materiał wstępny do dalszych prac nad polityką energetyczną państwa. Ponadto zatwierdzono zróżnicowanie kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski oraz uznano budowę sieci przesyłowych za jeden z podstawowych kierunków polityki energetycznej Polski.

Przedstawione przez rząd T. Mazowieckiego założenia zostały uszczegółowione przez gabinet Jana Krzysztofa Bieleckiego w grudniu 1992 roku w *Raporcie w sprawie dostaw gazu ziemnego do 2010 roku* (opracowanym przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu). Przewidywano w nim pozyskanie gazu ze złóż na Morzu Północnym, a także zawarcie długoletniego kontraktu na dostawy gazu ziemnego z Federacją Rosyjską i rozbudowę zdolności magazynowych. Zakładano, iż w 2010 roku zużycie gazu ziemnego w Polsce powinno wzrosnąć i przyjąć wartość od 27 do 35 mld m³, co okazało się wielkością zawyżoną (SRP, k. IV, d. nr 3717, s. 3).

W październiku 1995 roku rząd Józefa Oleksego przyjął dokument *Założenia polityki energetycznej Polski do 2010 roku*, w którym zaktualizowano prognozę przyjętą przez poprzedni rząd w zakresie zużycia gazu ziemnego w Polsce do 2010 roku. W rządowym programie z 1995 roku przyjęto, że do 2010 roku zużycie gazu w Polsce wyniesie od 22 do 27 mld m³.

Opracowane przez rząd T. Mazowieckiego, J.K. Bieleckiego i J. Oleksego dokumenty zostały w 2000 roku zastąpione programem rządu Jerzego Buzka *Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku* (SRP, k. III, d. nr 1789). Konieczność przygotowania programu wynikała z uchwalonej ustawy Prawo energetyczne. W dokumencie stwierdzono, że ponad 80% dostaw gazu ziemnego do Polski pochodzi z Federacji Rosyjskiej, co zagraża bezpieczeństwu państwa. W związku z tym zaplanowano, że rząd zajmie się uzyskaniem dostępu do gazu ziemnego ze złóż skandynawskich. Jednocześnie przyjęto, że zapotrzebowanie na gaz w 2005 roku wyniesie 17,9 mld m³, w 2010 roku – 22 mld m³, w 2015 roku – 25 mld m³, a w 2020 roku – 29,3 mld m³ (SRP, k. III, d. nr 1789, s. 5). Prognozowany wzrost zapotrzebowania Polski na gaz ziemny wynikał z przewidywanego wzrostu zapotrzebowania na ten surowiec w sektorze komunalno-bytowym i energetyce, przy jednoczesnym zmniejszeniu zapotrzebowania na węgiel kamienny. Uniezależnienie się Polski od rosyjskich dostaw gazu było priorytetowe dla rządu J. Buzka. W 2000 roku rząd ten przyjął, iż maksymalny udział gazu importowego z jednego kraju pochodzenia, w stosunku do całkowitej wielkości gazu importowanego, nie może być wyższy niż 88% w latach 2001–2002, 78% – w latach 2003–2004, 72% – w latach 2005–2009, 70% – w latach 2010–2014 (Dz.U. 2000, nr 95, poz. 1042).

W latach 2005–2009 kolejne rządy (Leszka Millera, Marka Belki) przedstawiały nowe programy. Ujęte w nich założenia polityki państwa wobec sektora gazu nie różniły się zasadniczo od tych, które pojawiły się w pierwszych latach transformacji systemowej. Istotną kwestią dla Polski było zróżnicowanie kierunków dostaw gazu ziemnego, co miało się przyczynić do zwiększenia bezpieczeństwa państwa. Pewnym *novum* była koncepcja budowy terminalu morskiego do odbioru skroplonego gazu ziemnego (LNG), która pojawiła się w programach *Polityka dla przemysłu gazu ziemnego* (MG, Warszawa 2007, s. 11) rządu Jarosława Kaczyńskiego oraz *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku* (MG, Warszawa 2009, s. 11; Żmijewski, 2010, s. 88) rządu Donalda Tuska. W dokumentach tych przedstawiono zadania rządu w zakresie dywersyfikacji dostaw gazu do Polski. Pomiędzy dokumenty opracowały rządy różnych formacji politycznych, założenia dotyczące polityki Rady Ministrów w tym zakresie były zbieżne. Dotyczyły one między innymi zapewnienia dostaw gazu ziemnego do Polski z różnych kierunków, rozbudowy systemu przesyłowego gazu ziemnego, zwiększenia pojemności podziemnych magazynów gazu, wzrostu wydobywania gazu krajowego. W dokumencie *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku* przyjęto, że zapotrzebowanie na gaz ziemny w 2020 roku wyniesie ponad 17 mld m³, a w 2030 roku – ponad 20 mld m³. Najważniejsze założenia rządowych programów w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu do Polski po 1989 roku zostały przedstawione w tabeli 1.

Tab. 1. Rządowe programy w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski po 1989 roku

Rząd	Data przyjęcia programu przez rząd	Nazwa programu	Założenia
T. Mazowieckiego	sierpień 1990 r.	Założenia polityki energetycznej RP na lata 1990–2010	• zwiększenie importu gazu z innego kierunku niż Związek Radziecki • zwiększenie wydobycia gazu ziemnego ze źródeł krajowych
J.K. Bieleckiego	grudzień 1992 r.	Program zaopatrzenia Polski w gaz ziemny do 2010 roku	• pozyskanie gazu ziemnego ze złóż na Morzu Północnym • zawarcie długoletniego kontraktu na dostawy gazu z Federacją Rosyjską • pozyskanie gazu ziemnego z krajowych złóż • rozbudowa zdolności magazynowych gazu ziemnego
J. Oleksego	październik 1995 r.	Założenia polityki energetycznej Polski do 2010 roku	• poprawa warunków umożliwiających pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania gospodarki i społeczeństwa na gaz ziemny
J. Buzka	luty 2000 r.	Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku	• długoterminowa dywersyfikacja dostępu do skandynawskich złóż gazu ziemnego • budowa podziemnych magazynów gazu ziemnego • rozbudowa podziemnych magazynów gazowych
M. Belki	styczeń 2005 r.	Polityka energetyczna Polski do 2025 roku	• dywersyfikacja źródeł dostępu do złóż gazu ziemnego • budowa podziemnych magazynów gazu ziemnego • rozbudowa sieci przesyłowych gaz-system • aktualizowanie prognoz zapotrzebowania na gaz ziemny
J. Kaczyńskiego	marzec 2007 r.	Polityka dla przemysłu gazu ziemnego	• budowa terminalu do odbioru gazu skroplonego • zapewnienie kontraktów długoterminowych na dostawy gazu ziemnego ze źródeł innych niż wschodnie • budowa infrastruktury umożliwiającej dywersyfikację dostaw gazu do Polski ze złóż skandynawskich • zwiększenie pojemności podziemnych magazynów gazu • zwiększenie potencjału wydobyczego gazu krajowego
D. Tuska	listopad 2009 r.	Polityka energetyczna Polski do 2030 roku	• budowa terminalu gazu skroplonego w Świnoujściu • rozbudowa systemu przesyłowego i dystrybucyjnego gazu ziemnego • realizacja inwestycji umożliwiających zwiększenie możliwości wydobyczych gazu ziemnego na terytorium Polski • pozyskanie gazu z wykorzystaniem technologii zagazowania węgla • zwiększenie pojemności magazynowych gazu ziemnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: SRP, k. X, d. nr 525, s. 52–54; SRP, k. III, d. nr 1789, s. 5–7; MG, Warszawa 2007, s. 10–13; MG, Warszawa 2009, s. 11; SRP, k. IV, d. nr 3717, s. 6–9.

Rządowe koncepcje dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski po 1989 roku oraz decyzje rządu w sprawie ich realizacji

Politykę rządu w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu do Polski po 1989 roku można podzielić na trzy okresy. Pierwszy z nich obejmuje lata 1990–1997 (od rządu T. Mazowieckiego do gabinetu Włodzimierza Cimoszewicza). W tym okresie polityka RM RP nie była ukierunkowana na dywersyfikację dostaw gazu ziemnego do Polski. Negocjacje w sprawie dostaw tego surowca były prowadzone przede wszystkim z Federacją Rosyjską.

Drugi okres obejmuje lata 1998–2001 i przypada na działalność rządów J. Buzka, L. Millera i M. Belki. W pierwszych latach tego okresu działania RM RP doprowadziły do podpisania umowy z państwami skandynawskimi w sprawie zakupu gazu, jednak kolejna zmiana ekipy rządowej spowodowała wycofanie się Polski z ich realizacji.

Ostatni okres to lata 2005–2014, w których polityka rządu polskiego była skoncentrowana przede wszystkim na realizacji projektu budowy terminalu LNG.

W pierwszym wskazanym okresie działania RM były prowadzone w oparciu o podpisany w maju 1992 roku przez prezydenta Polski Lecha Wałęsę i prezydenta Federacji Rosyjskiej Borysa Jelcyna traktatu o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 291), w którym znalazł się zapis dotyczący budowy gazociągu przez terytorium Polski. Kilka dni później strony podpisały list intencyjny w sprawie budowy gazociągu z Półwyspu Jamajskiego. W efekcie wielomiesięcznych negocjacji – w sierpniu 1993 roku – wicepremier polskiego rządu, Henryk Goryszewski oraz wicepremier Federacji Rosyjskiej, Oleg Łobow podpisali porozumienie o budowie systemu gazociągów składającego się z dwóch nitek, które miały łączyć półwysep Jamał z Europą Zachodnią, oraz w sprawie dostaw gazu rosyjskiego do Polski (Najwyższa Izba Kontroli [NIK], Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji, Warszawa 2002, s. 4).

Zgodnie z tym porozumieniem na terytorium Polski planowano wybudować system gazociągów tranzytowych o docelowej zdolności przesyłu gazu ziemnego do 67 mld m³ rocznie. Od 2010 roku do Polski miało być przesyłanych rocznie 14 mld m³ gazu ziemnego. W lutym 1995 roku minister przemysłu i handlu, Marek Pol – w rządzie Waldemara Pawlaka – oraz wicepremier Federacji Rosyjskiej, Oleg Dawydow podpisali protokół do porozumienia w sprawie budowy gazociągów z 1993 roku.

We wrześniu 1996 roku za czasów rządu W. Cimoszewicza została podpisana długoterminowa umowa pomiędzy PGNiG a Gazpromem na dostawy gazu do Polski (tzw. kontrakt jamalski). Zgodnie z umową strona polska miała otrzymać 250 mld m³ gazu w latach 1998–2022. Ilość zakontraktowanego gazu budziła wiele wątpliwości, ponieważ opierała się na bardzo wysokich prognozach zaopatrzenia, które zostały przedstawione w rządowym dokumencie z 1995 roku – *Założenia polityki energetycznej Polski do 2010 roku*. Drugi kontrowersyjny element umowy dotyczył nieelastycznej zasady *take or pay* (bierz i płać), która zobowiązywała zamawiającego do odbioru gazu bez względu na to, czy go potrzebuje, czy też nie. W przypadku nieodebrania zakontraktowanego gazu Pol-

ska miała zapłacić 85% jego ceny, natomiast pozostałe 15% zamówionego gazu mogła odebrać w ciągu następnych piętnastu lat (Zawisza, 2011, s. 35; Paszewski, 2011, s. 18).

W roku 1995 w trakcie negocjacji z Federacją Rosyjską rząd polski odrzucił złożoną przez Norwegów propozycję dostaw gazu do Polski. Norweski gaz miał być dostarczany do Emden na północne wybrzeże Niemiec, a stamtąd miał być przesyłany do Szczecina. Polski rząd brak zainteresowania norweską propozycją uzasadniał koniecznością wybudowania rurociągu łączącego Bernau ze Szczecinem (co było trudne do realizacji w związku z kosztami, jakie należało ponieść) oraz skupieniem się na negocjacjach ze stroną rosyjską.

Drugi okres polityki rządu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego państwa w sektorze gazowym datuje się od działalności rządu J. Buzka. Celem polityki tego rządu było uniezależnienie Polski od jednego dostawcy gazu, jakim była Rosja, i podjęcie rozmów z przedstawicielami rządu Norwegii. W maju 1999 roku w wyniku negocjacji podpisano tzw. mały kontrakt na dostawy gazu z Norwegii do Polski (w wysokości 500 mln m³ gazu rocznie w latach 2001–2006). Sprowadzany gaz miał zaspokoić jedynie około 5% rocznego zapotrzebowania Polski na ten surowiec. Trasa przesyłu gazu pokrywała się z tą, która została zaproponowana stronie polskiej przez Norwęgę w 1995 roku. Strona polska była jednak zainteresowana sprowadzeniem z Norwegii 5 mld m³, czyli większej ilości surowca niż przewidywała umowa. W efekcie dalszych negocjacji pomiędzy PGNiG SA ze Statoil nie osiągnięto konsensusu (Zawisza, 2011, s. 23). W tej sytuacji pojawiła się koncepcja sprowadzenia gazu z Norwegii do Polski gazociągiem podmorskim przez Morze Bałtyckie. W lipcu 2000 roku premier J. Buzek i premier Norwegii Jens Stoltenberg zamiast umowy podpisali *Wspólną deklarację w sprawie zapewnienia Polsce dostaw z Norwegii 5 mld m³ gazu rocznie*. PGNiG SA i Statoil miały wynegocjować umowę handlową przewidującą wybudowanie gazociągu pod Morzem Bałtyckim (*Baltic Pipe*) oraz dostawy i cenę gazu. We wrześniu 2001 roku efektem pozytywnego zakończenia negocjacji było podpisanie tzw. dużego kontraktu. Premierzy Polski i Norwegii podpisali umowę o długoterminowej dostawie gazu norweskiego do Polski (w okolicy Niechorza). Ustalono wielkość dostawy gazu na około 78 mld m³ w latach 2008–2024. W odróżnieniu od kontraktu jamalskiego umowę zawarto według uelastycznionej zasady *take or pay*, przewidując możliwość reeksportu. Za budowę gazociągu była odpowiedzialna strona norweska (SRP, k. IV, d. nr 1340, s. 1).

Polsko-norweska umowa w sprawie dostaw gazu ziemnego do Polski z 2001 roku nie była jedyną, jaka została podpisana w tym roku w ramach realizacji rządowego postulatu dywersyfikowania dostaw gazu. Dwa miesiące wcześniej, w lipcu, przedstawiciele PGNiG SA oraz duńskiego przedsiębiorstwa państwowego DONG w obecności premierów Polski i Danii – J. Buzka i Poula Nyrupa Rasmussena – podpisali umowę na dostawę gazu do Polski w wysokości 2,5 mld m³ rocznie w latach 2005–2012 oraz o powołaniu konsorcjum do budowy gazociągu na dnie Morza Bałtyckiego, kończącego się w Niechorzu, którym miano przesyłać duński gaz do Polski (Majewski, Reszka, 2001, s. 16).

Strategią rządu J. Buzka w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu do Polski było najpierw pozyskanie tego surowca ze Skandynawii, a dopiero później re negocjacja kontraktu jamalskiego. Oddanie do użytku w kwietniu 2000 roku tylko jednej nitki ga-

zociągu jamalskiego było powodem niemożności odebrania całości zakontraktowanego gazu rosyjskiego. Rząd J. Buzka nie podjął jednak rozmów ze stroną rosyjską. Negocjacje z Norwegią z kolei zakończyły się na kilka dni przed wyborami parlamentarnymi. Podpisane umowy z Norwegią i Danią na zakup gazu ziemnego wymagało zatwierdzenia ich przez RM RP do końca 2002 roku (Reszka, 2001, s. 6).

Powołanie rządu L. Millera oznaczało zmianę polityki dywersyfikacji kierunków dostaw gazu. Zawarte przez rząd J. Buzka umowy z Norwegią i Danią budziły obawy gabinetu L. Millera ze względu na koszt ich realizacji oraz zmniejszone zapotrzebowanie na gaz na polskim rynku. Z ustaleń Ministerstwa Gospodarki, Agencji Rynku Energii SA oraz PGNiG SA wynikało, że zapotrzebowanie kraju na gaz ziemny w 2020 roku wyniesie około 17 mld m³, czyli o 12 mld m³ mniej niż przyjął rząd J. Buzka w *Założeniach polityki energetycznej Polski do 2020 roku*. Zatem wdrożenie w życie kontraktów norweskiego i duńskiego groziłoby nadwyżką gazu ze Skandynawii, biorąc pod uwagę popyt na ten surowiec w Polsce. Nie bez znaczenia była też cena gazu norweskiego, który miał być około 30% droższy od rosyjskiego. To wszystko oznaczało, że konieczna jest renegotjacja warunków kontraktu jamalskiego.

W lutym 2003 roku premier Rosji – Wiktor Christienko i minister infrastruktury – Marek Pol podpisali protokół dodatkowy do porozumienia o dostawach rosyjskiego gazu do Polski z 1993 roku. Zmniejszono w nim zobowiązania zakupu gazu o 30%. Zgodnie z tym protokołem Polska do 2020 roku miała kupić 161 mld m³ gazu ziemnego, zamiast zakontraktowanych 218 mld m³ tego surowca. Ponadto przedłużono kontrakt jamalski do 2022 roku. Nie zniesiono jednak zakazu reeksportu zakupionego gazu oraz nie uelastyczniono zasady *take or pay*. Nieuregulowanie kwestii budowy drugiej nitki gazociągu jamajskiego oznaczało dla Polski utratę opłat tranzytowych, a dla Rosji – swobodę w podejmowaniu dalszych decyzji inwestycyjnych. Zakontraktowanie dostaw gazu rosyjskiego spowodowało zerwanie w grudniu 2003 roku kontraktów z krajami skandynawskimi.

W 2003 roku 79% importowanego do Polski gazu pochodziło z Rosji, a pozostała część z Niemiec, Norwegii, Ukrainy, Czech oraz ze złóż krajowych. Tym samym o 1% przekroczono przyjęty przez rząd J. Buzka maksymalny udział gazu importowanego z jednego kraju pochodzenia w stosunku do całkowitej wielkości gazu importowanego w danym roku do Polski (Dz.U. 2000, nr 95, poz. 1042). Federacja Rosyjska nadal była dominującym dostawcą gazu ziemnego.

Trzeci okres polityki rządu polskiego w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu ziemnego do Polski obejmuje lata 2005–2014. Początkowa cezura była związana z przejściem władzy przez Prawo i Sprawiedliwość (PiS) w sytuacji, kiedy Polska nie prowadziła żadnych rozmów, które mogłyby doprowadzić do zróżnicowania dostaw gazu do Polski. Zagrożenie bezpieczeństwa energetycznego Polski wynikało również z podpisanej we wrześniu 2005 roku umowy przez niemieckie i rosyjskie firmy o budowie gazociągu Nord Stream (Zawadzki, 2011, s. 47–52). Realizacja projektu budowy gazociągu uniezależniała Rosję i Niemcy od krajów tranzytowych takich jak Polska oraz zagroziła idei budowy rurociągu łączącego Polskę z Danią w celu pozyskania gazu norweskiego

i bezpiecznej żegludze do portów w Szczecinie i Świnoujściu¹. Polska polityka dywersyfikacja dostaw gazu nabrała jeszcze bardziej istotniejszego znaczenia dla bezpieczeństwa energetycznego państwa, kiedy w styczniu 2006 roku Rosja ograniczyła dostawy gazu na Ukrainę (Krzak, 2010, s. 164). W związku z tymi wydarzeniami RM kierowana przez premiera Kazimierza Marcinkiewicza przyjęła uchwałę zobowiązującą ministra gospodarki do podjęcia działań w celu przygotowania budowy terminalu gazu skroplonego (Wasiłewski, 2007, s. 10, 12). Pod koniec 2006 roku podjęto decyzję o lokalizacji terminalu importowego LNG w Świnoujściu. Terminal planowano oddać do użytku w 2011 roku. W ramach realizacji unijnej polityki bezpieczeństwa energetycznego Komisja Europejska na budowę terminalu przyznała 800 mln euro. Około 2 mld zł pochodziło z kredytów udzielonych przez banki, między innymi Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Ze względu na znaczenie realizacji projektu budowy terminalu LNG dla bezpieczeństwa energetycznego państwa minister rozwoju regionalnego – Grażyna Gęsicka – wpisała go na listę projektów kluczowych programu operacyjnego *Infrastruktura i środowisko*. W 2007 roku utworzono spółkę Polskie LNG SA ze 100-procentowym udziałem PGNiG, odpowiedzialną za budowę i eksploatację terminalu LNG. Drugim kierunkiem polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski w zakresie dostaw gazu – realizowanym przez rząd K. Marcinkiewicza, a następnie przez J. Kaczyńskiego – było podpisanie przez PGNiG kontraktu na dostawy gazu z Norwegii w ramach projektu budowy gazociągu Skanled, łączącego Norwegię ze Szwecją i Danią. Gaz z Norwegii miał być przesyłany rurociągiem łączącym Danię z polskim wybrzeżem. Roczne dostawy miały wynosić 2 mld m³.

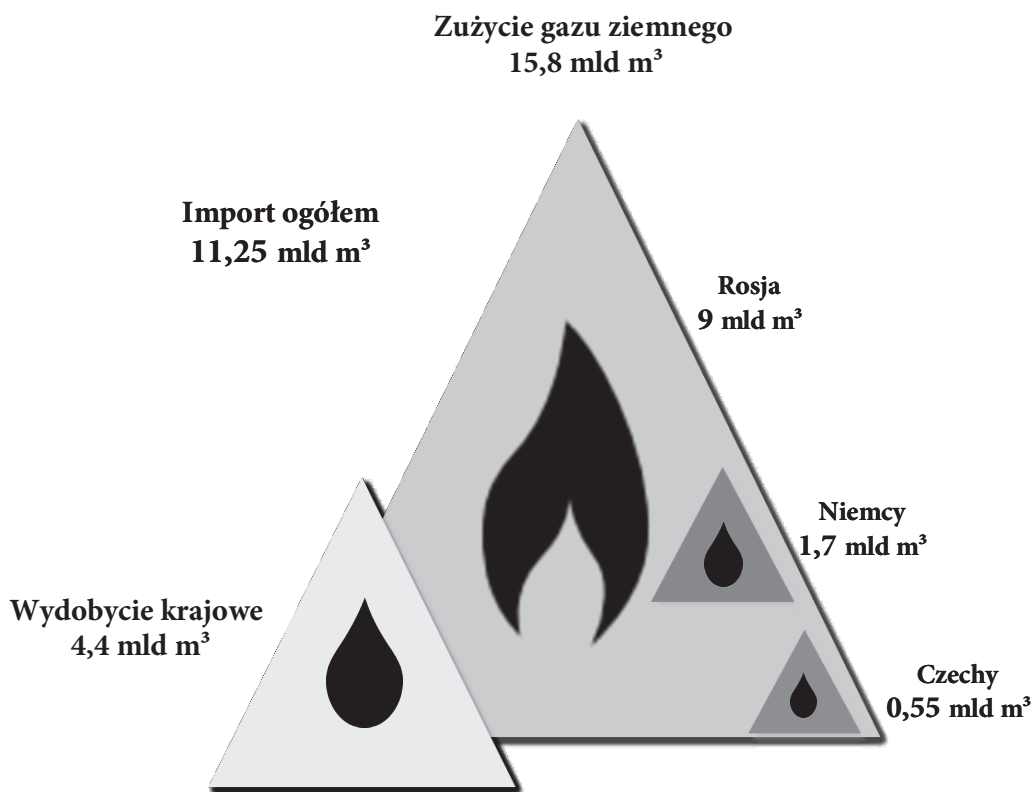
Tak jak dla rządu PiS, tak samo dla rządu Donalda Tuska bezpieczeństwo energetyczne Polski w obszarze gazu było priorytetem dla polityki państwa. Po dwóch latach negocjacji rząd D. Tuska zdecydował się podpisać z katarską firmą umowę na sprzedaż i dostawy skroplonego gazu ziemnego przez 20 lat (od 2014 roku), w wysokości 1,3 mld m³ gazu rocznie (Wesołowska, 2014, s. 81). Kontrakt zawarto na zasadzie *take or pay*².

Rozpoczęcie budowy gazoportu w Świnoujściu z blisko czteroletnim opóźnieniem spowodowało, iż inwestycja zostanie zakończona dopiero na przełomie lat 2014/2015 (pod koniec września 2014 roku stan zaawansowania inwestycji w Świnoujściu przekroczył 92,9%). Przesunięcie terminu otwarcia gazoportu wynikało między innymi z kryzysu w branży budowlanej, z bankructwa wykonawców inwestycji (2012 rok) oraz z żądań włoskiego koncernu Saipem (odpowiedzialnego za budowę gazoportu) w sprawie wysokości honorarium za budowę terminalu (Kublik, 2014, s. 16). W tej sytuacji renegotiacja kontraktu z partnerem z Kataru była niezbędna. Koszt budowy terminalu LNG został oszacowany na blisko 3 mld zł (Duszczyk, 2010, s. 16). Pomimo ogromnych nakładów finansowych koniecznych do budowy terminalu LNG w Świnoujściu, należy stwierdzić,

¹ Budowa gazociągu Nord Stream uniemożliwiała wpływanie do portów w Szczecinie i Świnoujściu (ze względu na ułożenie rury w poprzek północnego toru podejściowego do portu w Świnoujściu) statków o zanurzeniu ponad 13,5 m. Po interwencji rządu D. Tuska wykonano zagłębienie gazociągu Nord Stream na obszarze morza terytorialnego Niemiec, na przecięciu z zachodnim torem wodnym do Świnoujścia (Staniśzewski, 2011, s. 6; Zawisza, 2011, s. 62; Kublik, 2011, s. 24).

² Klauzula *take or pay* jest stosowana przy sprzedaży gazu i oznacza, że zamawiający gaz nie musi go odebrać, ale musi za niego zapłacić.

że decyzja o rozpoczęciu tej inwestycji była słuszna. Terminal LNG w Świnoujściu należy zaliczyć do elementów systemu bezpieczeństwa energetycznego państwa, który umożliwi polskiej gospodarce rozwój (m.in. powstawanie nowych miejsc pracy, rozwój budownictwa oraz branż usługowych, Kraśnicki, 2011, s. 4), pozwoli także na odbiór 5 mld m³ gazu. Terminal został tak zaprojektowany, by można go było rozbudowywać, co wiąże się z możliwością odbierania do 7,5 mld m³, czyli około połowy rocznego zapotrzebowania na gaz w Polsce (wielkość zapotrzebowania według danych z 2012 roku). Pozyskanie i zużycie gazu ziemnego w Polsce w 2012 roku przedstawiono na rysunku 1.

Rys. 1. Pozyskanie i zużycie gazu ziemnego w Polsce w 2012 roku

Źródło: Ministerstwo Gospodarki. Pobrano 30.10.2014 z <http://www.mg.gov.pl/node/1829>; Goniszewski (2014, s. 96).

W roku 2009 wstrzymano budowę gazociągu Skanled z powodu braku zapewnienia przez Norwegów dostaw gazu do Polski. Rok później, w wyniku dwuletnich negocjacji, rząd polski przedłużył kontrakt jamalski na dostawę gazu z Rosji do Polski do 2037 roku. Umowa zakładała zwiększenie dostaw gazu ziemnego o około 2 mld m³ rocznie w latach 2010–2022. Przyjęcie takich warunków nie można uznać za sukces polskiej dyplomacji (Borawski, 2012, s. 7). W pierwszej połowie 2012 roku Polska za rosyjski gaz zapłaciła

526 USD za 1000 m³. Była to najwyższa cena za rosyjski gaz w UE. Przykładowo, Niemcy za 1000 m³ gazu ziemnego z Gazpromu zapłacili 379 USD, Francja – 394 USD (Kublik, 2011, s. 27). Ceny (z pierwszej połowy 2012 roku) rosyjskiego gazu importowanego do wybranych państw Europy przedstawiono w tabeli 2.

Tab. 2. Ceny rosyjskiego gazu importowanego do wybranych państw Europy

Państwo	Cena 1000 m ³ gazu ziemnego	
	2012 rok	2013 rok
Austria	397	354
Bułgaria	501	391
Czechy	503	372
Dania	495	376
Finlandia	397	354
Francja	394	362
Grecja	477	420
Holandia	371	353
Macedonia	564	497
Niemcy	379	319
Polska	526	384
Rumunia	432	410
Słowacja	429	395
Słowenia	486	354
Szwajcaria	442	332
Turcja	407	374
Wielka Brytania	313	285
Włochy	440	392

Źródło: Kublik (2011, s. 27).

Pewną nadzieją na przełamanie rosyjskiego monopolu był projekt budowy gazo-ciągu Nabucco, który Komisja Europejska uznała za inwestycję priorytetową. Pomimo że Nabucco miało się znajdować terenie Czech i Austrii, Polska miałaby szansę zakupu części gazu nie pochodzącego z Federacji Rosyjskiej, na przykład przez łącznik gazowy z Czechami. Niestety, nie doszło do porozumienia z potencjalnymi dostawcami gazu, stąd projekt Nabucco upadł, a to z kolei oznaczało sukces rosyjskiej polityki.

Wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa dostaw gazu do Polski ma rozporządzenie (*Security of supply*) wydane przez Parlament Europejski i Radę UE w 2010 roku (Dz. Urz. UE L.295/1 z 12.11.2010).

Wprowadzono w nim środki zapewniające ciągłość dostaw gazu ziemnego do państw członkowskich UE, m.in. takie jak obowiązek modernizacji, rozbudowy połączeń międzysystemowych, magazynów gazu, rozbudowy terminali LNG.

Zgodnie z polityką unijną rząd D. Tuska podjął wiele działań inwestycyjnych, których celem była rozbudowa systemu przesyłowego gazu. Między innymi w latach 2011–2012 rozbudowano połączenie z Niemcami w rejonie Lasowa oraz z Czechami w okolicy Cie-

szyna. Obecnie projekty połączenia międzysystemowego Polska–Litwa i Polska–Słowacja znajdują się na etapie przedinwestycyjnym. W celu zwiększenia niezależności Polski od dostaw gazu z Rosji rząd podjął również decyzję o zwiększeniu pojemności podziemnych magazynów gazu w Husowie koło Łańcuta i w Wierchowicach na Dolnym Śląsku (*Bezpieczeństwo energetyczne*, 2014, s. 17).

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, iż dywersyfikacja kierunków dostaw gazu do Polski od 1990 roku była i jest celem rządowych założeń polityki energetycznej Polski. W latach 1991–2008 programy miały charakter ogólnych założeń, w dokumentach rządowych nie doprecyzowywano działań, jakie Rada Ministrów zamierza podjąć w celu realizacji założeń. Dopiero opracowany przez rząd w 2009 roku program *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku* określał priorytetowe zadania i prezentował analizę kierunków działań rządu w celu implementacji zadań. Największym jednak mankamentem założeń polityki energetycznej Polski był brak wiarygodnych prognoz dotyczących krajowego zapotrzebowania na gaz ziemny, co miało istotny wpływ na decyzje Rady Ministrów w sprawie dywersyfikacji kierunków dostaw tego surowca do Polski.

Po 1990 roku polityka rządu w zakresie dywersyfikacji kierunków dostaw gazu do Polski nie przyniosła zamierzonych efektów. Nie osiągnięto minimalnego poziomu dostaw od jednego państwa. Polska nadal jest uzależniona od importu gazu z Federacji Rosyjskiej, o czym świadczą dane statystyczne. W 2012 roku 80% importowanego gazu ziemnego pochodziło z Rosji, a zgodnie z rozporządzeniem rządu maksymalny udział gazu importowanego z jednego kraju pochodzenia – w stosunku do całkowitej wielkości gazu importowanego – miał nie być wyższy niż 70%. Główną przyczyną niedostatecznej dywersyfikacji kierunków dostaw gazu do Polski jest brak perspektywicznej, spójnej wizji elit rządzących. Działania podejmowane przez poszczególne rządy w sprawie kierunków importu gazu do Polski z zagranicy są pozbawione ciągłości. Zmiana partii rządzącej oznaczała, jak dotąd, zmianę polityki dywersyfikacji dostaw gazu do Polski.

Do roku 1997 Rada Ministrów nie podjęła żadnych działań, by zdywersyfikować dostawy gazu do Polski. Decyzje rządu z lat 1998–2001 w sprawie dostaw gazu do Polski z państw skandynawskich nie zostały wdrożone w życie przez kolejną ekipę rządzącą.

Kryzys gazowy z lat 2006 i 2009 między Rosją a Ukrainą pokazał, że Polska nie jest przygotowana na zakłócenia w dostawach gazu, a to zagraża jej bezpieczeństwu. W tej sytuacji decyzje rządu w sprawie budowy gazoportu w Świnoujściu, rozbudowy podziemnych magazynów gazu oraz zwiększenia wydobycia gazu z rodzimych złóż były optymalne i uzasadnione tak politycznie, jak i ekonomicznie. Gazoport w Świnoujściu miał gwarantować większą niezależność od gazu z Federacji Rosyjskiej. Ze względu jednak na opóźnienia w realizacji inwestycji Polska nadal jest uzależniona od dostaw gazu rosyjskiego, co ogranicza jej bezpieczeństwo energetyczne.

W ostatnich latach rząd polski coraz więcej nadziei upatruje w wydobyciu gazu łupkowego. Jest to perspektywa długoterminowa; obecnie trwają prace nad poszukiwaniem

gazu z łupków oraz rozwiązaniami legislacyjnymi. Szacunki dotyczące ilości surowca znajdującego się w łupkach są zróżnicowane, a metody pozyskania gazu łupkowego kosztowne.

Literatura

- Bezpieczeństwo energetyczne dla kraju. Rozbudowa podziemnego magazynu gazu Husów. *Gazeta Wyborcza* z 30 czerwca 2014.
- Borawski, A. (2012). Jamajska umowa pogrąży PGNiG. *Nasz Dziennik* z 18 września.
- Duszczyk, M. (2010). Gazoport za prawie 3 mld zł. *Dziennik Gazeta Prawna* z 22 czerwca.
- Goniszewski, M. (2014). Gazowa żelazna kurtyna. W *sieci* z 7–13 kwietnia.
- Gradziuk, A., Lach, A., Posel-Częściak, E., Sochacka, K. (2002). Co to jest bezpieczeństwo energetyczne państwa? *Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych* nr 103.
- Kaczmarek, M. (2010). *Bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne.
- Kraśnicki, A. (2011). Jest praca w gazoporcie. Dla wybranych. *Gazeta Wyborcza. Szczecin* z 18 stycznia.
- Krzak, J. (2010). Zaopatrzenie w gaz ziemny. Europa, Polska-problemy dywersyfikacji. *Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu* nr 1.
- Kublik, A. (2011). Nord Stream już na dnie. *Gazeta Wyborcza* z 6 maja.
- Kublik, A. (2013). Zapłata za gazowy monopol. *Gazeta Wyborcza* z 28 października.
- Kublik, A. (2014). Gazport później i drożej. *Gazeta Wyborcza* z 25 lipca.
- Majewski, M., Reszka, P. (2001). Gaz z Norwegii? Jeszcze chwileczkę. *Rzeczpospolita* z 19 lutego.
- Ministerstwo Gospodarki (2007). *Polityka dla przemysłu gazu ziemnego*, Warszawa.
- Ministerstwo Gospodarki (2009). *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*, Warszawa.
- Ministerstwo Gospodarki. Pobrano 30.10.2014 z <http://www.mg.gov.pl/node/1829>.
- Najwyższa Izba Kontroli, Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji (2002). *Informacja o wynikach kontroli kierunków organizacji importu gazu ziemnego do Polski*, Warszawa.
- Paszewski, T. (2011). Polityka państwa wobec sektorów nafty i gazu w latach 1990–2010, *Polityka Energetyczna* z. 1, t. 14.
- Reszka, P. (2001). Kontrakt norweski podpisany. *Rzeczpospolita* z 4 września.
- Riedel, R. (2010). *Bezpieczeństwo energetyczne we współczesnej securitologii*. W: *Bezpieczeństwo energetyczne Europy Środkowej*, P. Mickiewicz, P. Sokołowska (Red.). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 994/2010 z 20 października 2010 r. w sprawie środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylenia dyrektywy Rady 2004/67/WE, Dz. Urz. UE L.295/1 z 12.11.2010.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 października 2000 r. w sprawie minimalnego poziomu dywersyfikacji dostaw gazu z zagranicy, Dz.U. 2000, nr 95, poz. 1042.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, kadencja III, druk nr 1789, *Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 roku*, Warszawa, 22 marca 2000 r.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, kadencja IV, druk nr 1340, *Informacja o sytuacji na polskim rynku gazowym*, Warszawa, 25 lutego 2003 r.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, kadencja IV, druk nr 3717, *Informacja rządu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie renegocjacji Traktatu Gazowego z Rosją w oparciu o raport Najwyższej Izby Kontroli*, Warszawa, 11 lutego 2005 r.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, kadencja X, druk nr 525, *Założenia polityki energetycznej Rzeczypospolitej Polskiej na lata 1990–2010*, Warszawa, 20 września 1990 r.
- Staniszewski, M. (2011). Gazociąg zablokuje Szczecin. *Gazeta Prawna* z 17 maja.

- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy sporządzony w Moskwie w dniu 22 maja 1992 r., Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 291.
- Uchwała Sejmu Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 9 listopada 1990 r. w sprawie założeń polityki energetycznej Polski do 2010 r., Dz. Urz. z 1990 r. Nr 43, poz. 332.
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, Dz.U. z 1997 r. Nr 54, poz. 348.
- Wasilewski, A. (2007). Światowy rynek gazu skroplonego. *Nowe Życie Gospodarcze* nr 13.
- Wesołowska, E. (2014). Kłopoty polskiego gazoportu. *Gazeta Bankowa* z 14–20 lipca.
- Zawadzki, J. (2011). *Ekspansja gazowa Federacji Rosyjskiej na Unię Europejską*. W: *Bezpieczeństwo energetyczne – rynki surowców i energii*, P. Kwiatkiewicz (red.). Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa.
- Zawisza, A. (2011). *Gaz dla Polski. Zarys historii sektora gazu ziemnego w ostatnich dwóch dekadach w Polsce*. Warszawa: Instytut Sobieskiego.
- Żmijewski, K. (2010). Analiza „Polityki energetycznej Polski do 2030 roku”. *Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu* nr 1.

THE POLICY OF THE GOVERNMENT OF THE POLISH REPUBLIC REGARDING THE DIVERSIFICATION OF THE WAYS OF DELIVERING NATURAL GAS TO POLAND AFTER YEAR 1989

Summary: Based on the analysis of the research material the assumptions of government programmes from years 1990–2014 regarding the diversification of the deliveries of natural gas to Poland were presented. The focus was on differences and similarities of the assumptions of the energy policy regarding the gas of particular Councils of Ministers.

The aim of the article was to obtain the answer to the following research questions: *What were the government assumptions regarding the energy policy of the state in the area of the diversification of the ways of delivering natural gas to Poland?* and *What are the effects of the government policy regarding the energy safety of Poland after year 1989 with regard to natural gas?* With reference therewith the concepts of diversifying the ways of delivering natural gas to Poland were analysed and the reasons of difficulties in their execution by the governing elites were pinpointed. What was indicated was that the government decisions regarding the ways of delivering natural gas resulted from the political and economic conditions. After year 1990 the government policy did not bring about the expected results. The access of Poland to diverse way of delivering natural gas was not made possible. Poland still depends on the gas import from the Russian Federation, what restricts its energy safety.

Keywords: energy safety, diversification of deliveries of natural gas, policy of the Council of Ministers of the Polish Republic, usage and demand of natural gas, LNG terminal